

УДК 929:378 (КДПУ/ЦДПУ)

**САДОВИЙ МИКОЛА ІЛЛІЧ – ВИДАТНИЙ НАУКОВЕЦЬ, ПЕДАГОГ-
НОВАТОР, КЕРІВНИК, ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ ДІЯЧ**

Єфіменко С.М.

У статті висвітлено основні етапи життя, науково-педагогічної та громадсько-політичної діяльності видатного випускника фізико-математичного факультету Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, доктора педагогічних наук, професора – Миколи Ілліча Садового.

Ключові слова: М.І. Садовий, науковець, педагог-новатор, керівник, політик, громадський діяч.

**SADOVYI MYKOLA ILLICH - AN OUTSTANDING SCIENTIST,
PEDAGOGUE-INNOVATOR, LEADER, PUBLIC AND POLITICAL
FIGURE.**

Efimenko S.M.

The article highlights the main stages of life, scientific and pedagogical and socio-political activities of an outstanding graduate of the Faculty of Physics and Mathematics of The Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor - Mykola Ilyich Sadovy.

Key words: M.I. Sadovyi, scientist, pedagogue-innovator, leader, politician, public figure.

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, який у 2021 році святкує своє 100-річчя, має багату і славетну історію. Його прославляли натхненною, самовідданою працею вчені і педагоги, зокрема, його видатні випускники, що зробили вагомий внесок у розвиток вітчизняної та світової науки ХХ–ХХІ сторіччя, збагачуючи її оригінальними та ґрунтовними науковими дослідженнями. Серед них доктор педагогічних наук, професор – Микола Ілліч Садовий.

Народився М.І. Садовий 20 серпня 1947 року в селі Водяне Юр'ївського району Дніпропетровської області в родині колгоспників. Микола Садовий був найстаршою дитиною в сім'ї, тому, коли сім'я втратила батька – Іллю Костянтиновича, Микола Ілліч разом з мамою Поліною Андріївною став опікуватись молодшим братом Володимиром та сестрою Любов'ю. За спогадами близьких, Микола Ілліч змалечку вирізнявся надзвичайною

допитливістю, активністю, ініціативністю, організаційними здібностями, цілеспрямованістю, наполегливістю й відповідальністю. У шкільні роки Микола Садовий виявляв неабиякий інтерес до точних наук і цікавився фізико-математичним факультетом тодішнього Кіровоградського державного педагогічного інституту ім. О.С. Пушкіна у старших товаришів, які там навчались.

Свою трудову діяльність Микола Садовий розпочав у 1966 році (лютий-серпень) теслею колгоспу «Комунар» с. Водяне Юр'ївського району Дніпропетровської області. У вересні цього ж року Микола Ілліч вступив до Кіровоградського державного педагогічного інституту ім. О.С. Пушкіна (тепер – Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка) на фізико-математичний факультет. Основи педагогічної майстерності майбутнього педагога закладались за наставництва доцента кафедри фізики Ігоря Васильовича Попова, який своєю наполегливістю та захопленістю проблемою вдосконалення навчального фізичного експерименту запалював студентів до науково-педагогічних пошуків. Після завершення навчання, здобувши вищу освіту зі спеціальності фізика та отримавши кваліфікацію вчителя фізики середньої школи, Микола Ілліч за щасливим розподілом потрапив до Павлівської середньої школи (нині – НВК «Павлівська загальноосвітня школа I-III ступенів – ліцей імені Василя Олександровича Сухомлинського»), де він протягом 1970–1971 років працював учителем фізики й математики, а також керівником фотогуртка (діяльність гуртка започаткував Микола Ілліч). Саме тут на його становлення як педагога-новатора суттєвий вплив здійснив славетний геній педагогічної думки, керівник цієї школи – Василь Олександрович Сухомлинський. Його наукові ідеї як невичерпне джерело педагогічної творчості М.І. Садовий й донині втілює у своїй науково-педагогічній та керівній діяльності.

У 1971 році розпочинається новий етап у біографії Миколи Ілліча – він був призваний на службу в лавах Радянської Армії, де пройшов шлях від рядового до лейтенанта (Німецька Демократична Республіка, 1971–1972

роки; м. Обнінськ, м. Дубна, м. Калуга, 1974-1976 роки). Саме в цей період у Миколи та його дружини Надії народжується донька Ольга, яка з часом, наслідуючи свого батька, також стане науковцем.

З 70-х років ХХ століття життя Миколи Ілліча нерозривно пов'язане з науково-педагогічною діяльністю на Кіровоградщині. Так, з 1972 по 1974 роки М.І. Садовий працює вчителем фізики середньої школи № 4 м. Кіровограда (нині – загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 4 м. Кропивницького), з 1976 по 1982 роки – інспектором шкіл відділу освіти Ленінського райвиконкому, а згодом – Кіровоградського облвиконкому.

1982 року Микола Ілліч вступає до аспірантури Науково-дослідного інституту педагогіки України, де у співпраці з видатним педагогом-наставником – доктором педагогічних наук, професором Олександром Івановичем Бугайовим – втілює свої наукові ідеї в кандидатській дисертації з теорії та методики навчання фізики [6]. З 1982 року і дотепер Микола Садовий працює в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка. У період з 1982 по 1995 роки він пройшов професійний шлях від старшого викладача кафедри фізики (1982–1986 рр.), заступника декана фізико-математичного факультету (1986 р.), декана фізико-математичного факультету (1987 р.), доцента кафедри фізики та технічних засобів навчання й секретаря парткому інституту (1988–1991 рр.) до доцента кафедри загальної фізики і методики фізики (1991–1995 рр.). У цей період за ініціативи декана фізико-математичного факультету М.І. Садового кафедру фізики та кафедру методики фізики й технічних засобів навчання об'єднано в кафедру фізики і технічних засобів навчання. Відповідно зміцнювався кадровий склад, удосконалювалась науково-методична та матеріально-технічна база: розпочато будівництво гаражів для автомобілів, механічної, столярної й слюсарно-механічної майстерень, до навчального плану додавались дисципліни, які забезпечували можливість формування у студентів предметних компетентностей з трудового навчання.

З 1995 до 1998 рр. М.І. Садовий навчався в докторантурі Національного

педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (науковий консультант – професор О.І. Бугайов). Результатом стала докторська дисертація з теорії та методики навчання фізики [7]. Оponentом на захисті був видатний випускник фізико-математичного факультету ЦДПУ імені В. Винниченка – професор, академік АПН України Семен Устимович Гончаренко.

Після завершення навчання в докторантурі Микола Ілліч продовжив працювати у стінах рідного університету: спочатку на посаді доцента кафедри фізики та методики її викладання (1998–2003рр.), а згодом на посаді професора цієї кафедри (2003р. – по теперішній час). У 2011–2015 рр. М.І. Садовий був проректором з наукової роботи, а з 2012 р. по теперішній час він очолює кафедру теорії та методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності.

Протягом діяльності на різних посадах в ЦДПУ імені В. Винниченка М.І. Садовий досягнув вагомих результатів, серед яких:

- створення та відкриття спеціалізованих вчених рад із захисту кандидатських К 23.053.04 та докторських Д 23.053.04 дисертацій зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізика);
- відкриття докторантури зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізика) та ліцензування аспірантури зі спеціальності 014 Середня освіта (фізика);
- створення дослідницької групи молодих учених з вивчення Єлисаветградського періоду діяльності лауреата Нобелівської премії з фізики Ігоря Євгеновича Тамма, ініціювання встановлення пам'ятника І.Є. Тамму;
- організація щорічної Міжнародної інтернет-конференції «Сучасні тенденції навчання природничо-математичних та технологічних дисциплін у загальноосвітній та вищій школі» та щорічної Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті»;
- підготовка 2-х лауреатів премії Верховної Ради найталановитішим молодим ученим, двічі стипендіата Кабінету Міністрів України та переможця

конкурсу «Завтра.UA»;

- отримання двох золотих та однієї срібної медалей (Освіта та кар'єра (2013), Сучасні заклади освіти (2012, 2013)).

Під керівництвом М.І. Садового кафедра теорії та методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності фізико-математичного факультету ЦДПУ імені В. Винниченка прогресувала – значно зріс її науковий кадровий потенціал, удосконалилась науково-методична та матеріально-технічна база, проведені успішні ліцензування нових спеціальностей за галуззю знань 015 Професійна освіта та акредитація існуючої спеціальності 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології). Особливу увагу М.І. Садовий приділяє кадровому комплектуванню кафедри, взявши за основу своєї кадрової політики підвищення наукового потенціалу колективу кафедри та поповнення її викладацького складу за рахунок талановитих випускників фізмату. За останні кілька років суттєво вдосконалилось матеріально-технічне забезпечення кафедри: запроваджено автоматизовані системи управління, робототехніку, мехатроніку, виготовлення програмованих установок та пристроїв, автоматизовану обробку текстильних матеріалів, автоматизовану технологію вишивки тощо. М.І. Садовий налагодив тісну співпрацю колективу кафедри з провідними швейними підприємствами і ательє, вищими професійними училищами й ліцеями сфери послуг м. Кропивницького та області, Регіональним центром професійної освіти імені О.С. Єгорова. Кафедра забезпечує випуск студентського Всеукраїнського наукового збірника статей, присвяченого актуальним проблемам методики трудового та професійного навчання. Викладачі і студенти кафедри беруть активну участь та посідають призові місця у різноманітних конкурсах, олімпіадах, фестивалях, виставках та інших заходах: дипломи Агро-Експо (2014, 2015, 2019, 2020 рр.) за розробку та впровадження науково-педагогічних проєктів; Диплом I ступеня (2018р.) за підготовку колекції сценічного костюму в Національному фестивалі талантів і грації «Перлина країни 2018»; Диплом II ступеня (2018 р.) на

Міжнародному конкурсі молодих дизайнерів «Печерські каштани»; Дипломи I і II ступеня (2017, 2018, 2019 рр.) за підсумками наукової роботи тощо.

Ще одним визначним досягненням М.І.Садового є створення у 2012 р. лабораторії дидактики фізики Інституту педагогіки НАПН України, яку в 2018 році, у зв'язку з розширенням сфери досліджень, було перейменовано у лабораторію дидактики фізики, технологій і професійної освіти. Лабораторія має потужний науковий кадровий потенціал (індекс Гірша складає 14, десятичний індекс – 27, загальна кількість цитувань – 1275). Зміст діяльності лабораторії полягає в організації наукових досліджень у галузі дидактики фізики та технологій, упровадженні їх результатів в освітній процес закладів загальної середньої та вищої освіти, забезпеченні умов для розробки й апробації нових технологій навчання майбутніх фахівців.

Наукова діяльність Миколи Ілліча спрямована на дослідження низки наукових проблем: історія науки й техніки, наукова картина світу XXI століття в контексті інтегративності природничих і технічних наук, ядерна безпека на сучасних атомних електростанціях, вплив нетрадиційної енергетики на навколишнє середовище, теоретико-методичні основи навчання фізики й технологій у закладах загальної середньої й вищої освіти, дидактичні засади формування ресурсно-орієнтованого середовища, хмарно орієнтована віртуалізація навчального експерименту з фізики в профільній школі, методика навчання природничої та технологічної освітніх галузей в закладах загальної середньої та вищої освіти, удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів, дослідження наукових пошуків видатних постатей (В.О. Сухомлинського, І.Г. Ткаченка, І.Є. Тамма та ін.). Основні результати наукової діяльності М.І. Садового у цих напрямках є такими: становлення фундаментальних природничих наукових теорій; розробка загальної методології та технології формування структури й змісту підручників, посібників для закладів загальної середньої й вищої освіти на основі застосування теорії графів; виготовлення й відпрацювання методики запровадження в освітньому процесі серії нових лабораторних і

демонстраційних приладів, автоматизованого обладнання, робототехніки; дослідження проблем становлення та розвитку фундаментальних ідей дискретності та неперервності у курсі природничих дисциплін закладів загальної середньої й вищої освіти; обґрунтування методики навчання фізики на основі ресурсного підходу; визначення теорії самоорганізації та синергетики у навчанні студентів закладів вищої педагогічної освіти. Результати наукових пошуків Миколи Ілліча висвітлено у близько 650 науково-методичних публікаціях, 6 авторських свідоцтвах (індекс Гірша в Google Академії складає 11, десятичний індекс – 16, загальна кількість цитувань – 688).

Як талановитий науковець й педагог-наставник, М.І.Садовий започаткував наукову школу із обдарованих випускників фізико-математичного факультету ЦДПУ імені В. Винниченка. Результатом діяльності цієї школи є захищені 8 кандидатських та 2 докторські дисертації.

За роки науково-педагогічної, політичної, керівної діяльності М.І. Садовий у своєму доробку має чимало визнаних досягнень: почесний професор Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (Professoric Honoris causa) (2020 р.); голова спеціалізованих вчених рад К 23.053.04 та Д 23.053.04 із захисту кандидатських та докторських дисертацій за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізика); включений Українською конфедерацією журналістів України до «Золотого фонду нації» (2010 р.); член Конкурсної комісії з призначення Премій Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим в галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок (з 2009 р.); член п'яти редколегій науково-методичних журналів закладів освіти України; президент Всеукраїнської Асоціації Працівників професійно-технічної освіти України (2005-2015 рр.); член президії Всеукраїнської громадської організації «Громадська Рада освітян і науковців України» (з 2005 р.); помічник-консультант Голови Верховної Ради України (1996–2003 рр.); член та секретар Комітету з питань

науки і освіти Верховної Ради України (2005–2006 рр.); член колегій Міністерства освіти і науки України (2006–2007 рр.); депутат Кіровоградської міської ради 6-го скликання (2010–2015 рр.); народний депутат України IV та V скликання. Серед здобутків Миколи Ілліча у громадсько-політичній діяльності – розробка 43-х законопроектів (8 чинних Законів України) та постанов Верховної Ради України, що передбачають розбудову інформаційного суспільства в Україні, інноваційний розвиток держави, соціальний захист вчителя і науковця, студента, забезпечення обов'язкової середньої освіти, збереження і розвиток профтехосвіти, вищої освіти.

Науково-педагогічні та громадсько-політичні здобутки Миколи Ілліча відзначені державними нагородами: Відмінник освіти України (1980р.), медаль Макаренка (1990р.), Почесна Грамота Верховної Ради України (2005р.), відзнака «За сприяння органам внутрішніх справ України» (2005р.), нагрудний знак «Петро Могила» (2006р.), орден «За заслуги» II ступеня (2006р.), нагрудні знаки «За наукові досягнення» (2007р., наказ 826-к, наказ 16208-к), медаль «Ветеран праці» (2008р.), медаль Академії педагогічних наук України «Ушинський К.Д.» (2015р.), знак «За вагомий внесок у розвиток професійної освіти України» (2015р.), Почесні грамоти Міністерства освіти і науки України та інші.

Які б посади не обіймав Микола Ілліч Садовий, він завжди залишався і залишається людиною з великим серцем, сповненим добра, чуйності й любові. Студенти, аспіранти, докторанти, колеги, товариші, близькі характеризують Миколу Ілліча як прекрасного чоловіка, люблячого батька й дідуся, вірного товариша, ініціативного й наполегливого керівника, мудрого педагога-наставника, талановитого науковця, відповідального громадянина. Микола Садовий вирізняється надзвичайно потужним інтелектуально-творчим потенціалом, невичерпною життєвою енергією, працелюбністю, цілеспрямованістю, відкритістю всьому новому, глибиною мислення, справедливістю, щирістю, емпатією, оптимізмом, майстерним поєднанням

вимогливості з тонким почуттям гумору, порядністю, безкорисливістю, готовністю завжди прийти на допомогу.

М.І. Садовий увійшов в історію університету як яскрава багатогранна особистість, успішний науковець, педагог-новатор, громадсько-політичний діяч, мудрий керівник, невтомний організатор освітнього процесу у вищій школі нашої держави.

Список використаної літератури

1. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Садовий_Микола_Ілліч
2. Дробін А.А., Трифонова О.М. Садовий Микола Ілліч: становлення науковця, педагога, новатора. *Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка – 95 років в історії та розвитку Центральної України*: [тексти доповідей регіональної наук. конф.]. Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. С. 33–37.
3. Історія кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/kafedri/kafedra-teoriji-ta-metodiki-tekhnologichnoji-pidgotovki-okhoroni-pratsi-ta-bezpeki-zhittediyalnosti/istoriya-kafedri.html>
4. Лабораторія дидактики фізики, технологій та професійної освіти. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/nauka/laboratoriia-dydaktyky-fizyky.html>
5. Народний депутат України V скликання. Садовий Микола Ілліч. URL: <http://itd.rada.gov.ua/mps/info/expage/7812/6>
6. Садовой Н.И. Совершенствование методики изучения физической оптики в школе на основе структурно-логического анализа учебного материала и знаний учащихся: дисс. ... кандидата пед. наук: 13.00.02. К., 1986. 248 с.
7. Садовий М.І. Теоретичні і методичні основи становлення і розвитку фундаментальних ідей дискретності та неперервності в курсі фізики загальноосвітньої школи: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.02. К., 2001. 517 с.

8. Фізико-математичному факультету – вісімдесят: витоки, становлення, сьогодення, перспективи. Авраменко О.В., Алексеєва С.І., Ганжела І.П. та ін. Загальна редакція Р.Я. Ріжняка. Кіровоград, КОД, 2010. 160 с.